

Република България
ИКОНОМИЧЕСКИ
И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ

СТАНОВИЩЕ

на тема:

„Национални цели и приоритети за справедлив енергиен преход в Енергийната стратегия на България до 2030 г. с хоризонт до 2050“

(разработено по собствена инициатива)

София

декември 2022 г.

Планът за дейността на Икономическия и социален съвет за 2022 г. включва изготвянето на становище по собствена инициатива на тема „Национални цели и приоритети за справедлив енергиен преход в Енергийната стратегия на България до 2030 г. с хоризонт до 2050“.

Становището бе разпределено на Комисията по икономическа политика и на Комисията по устойчиво развитие, селско стопанство, околна среда и регионални политики.

За докладчици бяха определени: Ивелин Желязков (I група), Пламен Димитров (II група) и Ина Агафонова (III група).

На съвместни заседания на двете комисии на 10.11.2022 г. и 18.11.2022 г. бе приет проектът на становището.

На своята пленарна сесия на 09 декември 2022 г., Икономическият и социален съвет прие настоящото становище.

Списък на използваните съкращения:

ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ЕСО	Електроенергиен системен оператор
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ИНПЕК	Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България, 2021 – 2030 г.
ИСС	Икономически и социален съвет на Р България
МС	Министерски съвет
НПДЕГБ	Национален план за действие за енергия от горска биомаса, 2018 – 2027 г.
НПВУ	Национален план за възстановяване и устойчивост
НПО	Неправителствени организации
НС	Народно събрание
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
CCUS	системи за улавяне, съхранение и използване на въглерод

1. Заключение и препоръки

- 1.1. Икономическият и социален съвет на Република България (ИСС) подкрепя целите за постигане на устойчивост и климатична неутралност до 2050 година, като посочва, че е необходимо да се създават условия за устойчив икономически ръст и приобщаващо социално развитие, така че тежестта от постигането на дългосрочните цели да се разпредели балансирано между поколенията.
- 1.2. ИСС отчита, че в условията на непрекъснато променящите се законодателни изисквания, насочващи към постигане на неутралност по отношение на климата, е изключително важно националната рамка в динамична среда да се изгражда с подходящите приложими планове и мерки, които увличат обществото за реализация на общите цели. В това отношение социалните партньори и организациите на гражданското общество имат изградени структури и капацитет, за да допринесат за структуриране, обсъждане и приложение на националните стратегически планове и програми.
- 1.3. За да се отговори на конкретните предизвикателства, обусловени от ускорената декарбонизация и зелената трансформация, ИСС настоява за спешното разработване и представяне за обсъждане на стратегическа рамка за развитие на сектор Енергетика до 2030 г. и с визия до 2050 г. Липсата на стратегическа визия пречатства пълноценното участие на страната ни при разработването на политиките на Европейския съюз, съответно защитата и отстояването на национално отговорни позиции, насочени към поносими цени за потребителите, конкурентоспособност на българската икономика и устойчиво развитие на енергийните дружества.
- 1.4. ИСС възприема като водеща национална цел превръщането на България в модерна, ресурсно-ефективна и конкурентоспособна икономика, с нулеви нетни емисии на парникови газове до 2050 г. Постигането на национална енергийна сигурност, базирана на високотехнологична, балансирана, устойчива и адаптивна система на енергийните доставки, която използва ефективно националния енергиен потенциал, гарантира достъпна енергия и благоприятства конкурентоспособността на икономиката. Тази цел може да се постигне в условията на плавен енергиен преход, включително при отмяна на ангажимента за редуциране на въглеродните емисии от производството на електроенергия с 40%, вземайки изходните нива от

2019 година и отлагане на окончателната либерализация на пазара на електрическа енергия.

- 1.5. ИСС посочва, че постигането на целите за пазарна либерализация и конкурентност трябва да се съчетава с мерки за прогнозируемост и ограничаване на ценовата волатилност, във връзка с което са необходими регулаторни механизми и подходящи пазарни продукти, в т.ч. краткосрочни (седмични, уикенд), средносрочни (месечни и сезонни) и дългосрочни договори (12, 18, 24-месечни) – както за активна, така и за балансираща енергия. Дълго отлаганите реформи на регулирания пазар зависят от въвеждането на адекватен механизъм за защита на енергийно уязвимите групи потребители.
- 1.6. ИСС подчертава, че стратегическите документи следва да бъдат подкрепени с конкретни планове за развитие по водещите направления и да са в синхрон със стратегическите планове в другите икономически сектори. Стратегическата рамка за развитие на сектор Енергетика следва не само да обсъжда общите секторни цели, но и решения за развитие на регулаторната среда, техническата инфраструктура и на структурата на собственост - публична, публично-частна и частна.
- 1.7. ИСС настоява за развитие на Национален план за справедлив преход, разработен на базата на актуализирани национални стратегии и свързаните с тях финансови механизми, основани на политики и мерки, свързани със зеления преход, дигитализацията и кръговата икономика.
- 1.8. ИСС отбелязва, че стратегическата визия за дългосрочно развитие следва да дава отговор на текущите въпроси и дългосрочни предизвикателства за използване на националните енергийни ресурси, както и на ефективното използване на мрежовата инфраструктура.
- 1.9. ИСС счита, че подкрепата за големи ВЕИ проекти следва да се предоставя, като се отчитат географските особености на страната, технологичните перспективи, системната и мрежовата сигурност и екологичните ограничения пред развитието на сектора и осигуряване на ценова конкурентоспособност за българските потребители в регионален и европейски контекст.
- 1.10. ИСС посочва, че цялостното намаляване на потреблението на енергия е ефективен начин за реализиране на екологичните, социалните и икономическите ползи от

намаляването на емисиите, но то не бива да става за сметка на устойчивостта на икономиката и намаляването благосъстоянието на обществото.

2. Стратегически цели при развитието на сектор Енергетика

- 2.1. ИСС отбелязва, че все още липсва стратегическа рамка и визия за развитието на електроенергийния сектор, в т.ч. в контекста на зелената трансформация в страната до 2050 г. Планираното ускорение на усилията за декарбонизация и свързаните с тях ангажименти вече е пренесено в конкретни политически документи, регулации и предложения за актуализация на съществуващите нормативи на ниво Европейски съюз. У нас наред с липсата на стратегическа визия се отбелязва и изоставане при транспониране в националната нормативна уредба на европейското законодателство. Тези закъснения, както и липсата на утвърдени стратегически документи и политики за развитието на сектора се отразяват съществено както на електроенергийните предприятия, така и на индустрията и потребителите в страната поради липсата на предсказуемост и рамка за планиране.
- 2.2. ИСС посочва, че липсата на стратегическа визия пречатства пълноценното участие на страната ни при разработването на политиките на Европейския съюз, съответно защитата и отстояването на национално отговорни позиции. Това води до позиционирането на страната ни като реципиент на готови секторни документи и политики, които се прилагат по силата на инерцията или в хода на прибързано изпълнение на европейски изисквания, задълбочавайки изоставането в развитието и усложнявайки реформирането на енергийния сектор.
- 2.3. ИСС посочва, че преходът към чиста енергия и либерализиран енергиен пазар се случва под натиска на Европейския съюз, често пъти под заплахата от наказателни процедури и финансови санкции. В случаите на съществени закъснения се прибегва до приемане на частични законодателни промени и поемане на ангажименти без извършването на задълбочени анализи и планове в средносрочен и дългосрочен план и оценка на техните последици върху националните интереси и реалните възможности на страната. Зад фасадата на „спешно“ изпълнение на европейски изисквания се приемат нормативи, които обслужват определени икономически или политически интереси и оцеляват други пазарни участници или интересите на потребителите. Това поведение създава риск от тежки последици за енергийните

дружества, за бизнеса и за потребителите. То оказва сериозно негативно влияние и върху конкурентоспособността на цели отрасли от българската икономика.

- 2.4. ИСС препоръчва при разработването на политики и инструменти във връзка с Европейския зелен пакт на нормативно ниво да бъдат отчитани систематично: (I) изискванията и тенденциите в законодателството в сектор енергетика; (II) изискванията в областта на конкурентното право и държавните помощи; (III) критериите, определящи дали дадена икономическа дейност се квалифицира като екологично устойчива за целите на установяването на степента на екологична устойчивост на инвестициите (в т.ч. определени критерии във връзка с Механизма за възстановяване и устойчивост). (IV) установяването на конкурентоспособен микс на енергийните мощности и достъпни цени за българските потребители, осигуряващи висока скорост на конвергенция на производителността и доходите в дългосрочен аспект. Необходимо е да се осигурят условия, така че декларираните национални цели да бъдат развити във връзка с действащите нормативи и тенденции и да бъдат отчетени актуалните предизвикателства и възможности.
- 2.5. ИСС изразява своето безпокойство по отношение на макроикономическия прогнозен подход, възприет в ИНПЕК, базиран върху модела PRIMES, предвиждащ средногодишен ръст на БВП от 1.4-1.5%, по-високи дългосрочни цени на електроенергията в сравнение със средните в ЕС-27 при занижено енергийно потребление на жител. Тези параметри предварително обричат на провал икономическото, социалното и демографското развитие на страната. Затова ИСС категорично настоява да бъде възстановен капацитета на държавната администрация, за макроикономическо прогнозиране, проучвания, анализ и програмиране, вкл. работата на Агенцията за икономически анализи и прогнози към Министерство на финансите, така че в синергия с разработките на неправителствения сектор да се формира солидна основа на националната енергийна и климатична политика в основните икономически сектори.
- 2.6. ИСС отбелязва, че Законът за енергетиката, както и Европейският зелен пакт поставят като основа на стратегията за развитие на енергийния сектор следните изисквания:
- гарантиране на сигурно енергийно снабдяване на достъпни цени;
 - изграждане на интегриран, конкурентен и цифровизиран енергиен пазар;

- даване на приоритет на енергийната ефективност и развитие на енергийния сектор, основан до голяма степен на енергия от възобновяеми източници и нови технологии;
- отчитане на въпросите за социална справедливост и подобряване на качеството на живот на гражданите.

2.7. Изхождайки от горното, ИСС препоръчва да се възприеме като водеща национална цел превръщането на България в модерна, ресурсноефективна и конкурентоспособна икономика, с нулеви нетни емисии на парникови газове до 2050 година. Постигането на национална енергийна сигурност, базирана на високотехнологична, балансирана, устойчива и адаптивна система на енергийните доставки, която използва ефективно националния енергиен потенциал, гарантира достъпна енергия и благоприятства конкурентоспособността на икономиката, може да се реализира на базата на развитие в дълбочина на следните стратегически цели:

- гарантиране сигурността на енергийните доставки;
- устойчиво използване на местните енергийни ресурси;
- ограничаване на емисиите на вредни и парникови газове и използване на енергия от възобновяеми източници;
- повишаване на енергийната ефективност чрез продължаване и засилване на целенасочени политики във всички сектори;
- изграждане на добре функциониращ, напълно интегриран и либерализиран пазар на електрическа енергия и природен газ;
- утвърждаване на националните енергийни компании чрез запазване и разширяване на позициите им на високо конкурентните пазари в региона;
- осигуряване на социална поносимост на енергийния преход и защита от енергийна бедност.

2.8. ИСС посочва, че постигането на целите за пазарна либерализация и конкурентност трябва да се съчетава с мерки за прогнозируемост и ограничаване на ценовата волатилност. В тази връзка ИСС напомня за необходимостта от структуриране на адекватни борсови продукти, добре работещ пазар за балансираща енергия, утвърждаване на национална платформа за дългосрочни договори, която да гарантира базовите доставки на потребителите, но и механизъм за планиране на инвестиции в сектора. Дерегулацията на регулирания сегмент изисква време и

следва да се реализира на стъпки, след като е въведен механизъм за защита на енергийно уязвимите групи потребители.

- 2.9. ИСС отбелязва, че поредицата от кризи подчертава значението на устойчивата регулаторна среда и необходимостта от поддържане на стратегически резерви не само като горива, но и като производствени мощности.
- 2.10. ИСС напомня, че плановете и мерките за постигане на националните цели за декарбонизация до 2030 г. са развити в детайли в Интегрирания национален план Енергетика и Климат (ИНПЕК), но този документ следва да се актуализира през 2023 г. с отразяване на новите климатични цели. Подготовката по актуализацията му следва да се предхожда от приемане на основните стратегически цели и пътищата за постигането им, както и от утвърждаване на методика за оценка на въглеродния отпечатък при развитието на различни комбинации от технологии и енергийни източници.
- 2.11. ИСС отбелязва положителната роля на държавните енергийни предприятия във времена на високи пазарни цени и ограничени енергийни доставки. Същевременно ИСС препоръчва последващите мерки и действия за компенсация да бъдат целево ориентирани към потребители, които се нуждаят от подкрепа.
- 2.12. ИСС отчита, че осигуряването на електроенергийния баланс, мрежовата инфраструктура и доставките на природен газ са представени в 10-годишните плановете на ЕСО ЕАД и Булгартрансгаз ЕАД, но те следва да се актуализират, като отчетат развитието на технологиите и геополитическата среда. От своя страна, енергийните дружества, включени в списъка на критичната енергийна инфраструктура, планират дългосрочното си развитие в съответствие със закона за енергетиката и с лицензиите си и при отчитане на условията за финансиране на дейности и проекти. С оглед актуализацията на ИНПЕК тези дружества следва да представят своите плановете в следващите месеци, за да се осигури общ синхрон при стратегическото планиране. Задължително е провеждането на публично обсъждане на тези плановете, както и на плановете за инвестиции и развитие на енергийни проекти и дружества в случаите на очаквана държавна подкрепа без ограничение с оглед структурата на собственост.
- 2.13. ИСС счита, че при поставянето на цели и при планирането в областта на енергията от ВЕИ следва да се отчетат географските особености на страната ни,

технологичните перспективи, системната и мрежовата сигурност при отчетени екологичните ограничения пред развитието на сектора.

- 2.14. ИСС препоръчва разработване на потенциала за производство на възобновяема енергия от инсталации в морето в съчетание с другите дейности на човека, като рибарството, аквакултурите и корабоплаването, и в хармония с природата. Предложенията ще ни дадат възможност също така да защитим биологичното разнообразие и да работим за преодоляване на възможните социално-икономически последици в секторите, разчитащи на доброто състояние на морските екосистеми, като така насърчаваме рационално съвместно съществуване в морската среда.

3. Предизвикателства пред България във връзка с осъществяването на справедлив енергиен преход

- 3.1. Липсата на стратегическа рамка и визия за развитието на енергийния сектор възпрепятства страната ни да планира развитието си в контекста на зелената трансформация в Европа. ИСС счита, че освен национална енергийна стратегия правителството следва да разработи редица приложими планове, като:
- план за възлищата, който да очертае ясно времевите рамки, условията и организацията за постигане на дългосрочните цели, без да се нанасят икономически вреди в краткосрочен план;
 - план за развитие на ядрената енергетика, който да предложи решения на проблемните теми и да посочи условията за развитие на нови ядрени мощности с привличане на частни инвеститори и с мажоритарно участие на държавата;
 - план за развитие на ВЕИ производството от централи, присъединени към мрежата високо и средно напрежение, включително целеви технологии, зони за ускорена реализация, мерки за национално участие във веригите на доставки;
 - план за усвояване на националния воден потенциал, включително обвързване на енергийното производство и осигуряване на условия за напояване и водоснабдяване;
 - план за насърчаване на децентрализираното производство на топлинна и електрическа енергия, включително мерки за облекчено присъединяване към техническата инфраструктура, развитие на вътрешни мрежи, организация на енергийни общности;

- план за насърчаване на енергийната ефективност с отчитане на текущото състояние на техническата инфраструктура и сградния фонд, ориентиран към приложими технологии и най-добри практики;
- план за развитие на водородната икономика, който да очертава целите и пътищата за осигуряване на технологичното развитие по цялата верига на добавена стойност – от производство, съхранение и дистрибуция на водород, до приложенията му, вкл. за индустриални, транспортни и енергийни нужди;
- план за развитие на системите за съхранение на енергия, който да обоснове мерките за широко навлизане на батерийни комплекси за балансиране на енергийното производство от големи ВЕИ, но и за осигуряване и на други достъпни технологични решения, в т.ч. за децентрализирани системи;
- план за проучване и добив на газови хидрати в Черно море;
- план за развитие на технологии за улавяне и съхранение на въглероден двуокис;
- план за електрическата мобилност, който да обхваща въпросите за развитието на техническа и зарядна инфраструктура, навлизането на нови транспортни средства за личен, корпоративен и публичен транспорт, както и възможностите за осигуряване на финансова подкрепа;
- план за преодоляване на енергийната бедност и повишаване на енергийната ефективност в домакинствата.

3.2. ИСС обръща специално внимание на въглищата като национален ресурс. Поради високия дял на въглищата в електропроизводството у нас е важно да се осигури пълноценно използване на възможностите, които предоставят европейските инструменти за подкрепа на прехода. ИСС отчита, че за нашата страна замяната на базовите и маневрени мощности на въглища е ключов въпрос както за сигурността на доставките, така и за осигуряването на социално справедлив преход към ниско въглеродна икономика. В тази връзка ИСС:

- препоръчва да се преразгледа ценообразуването на лигнитните въглища в страната, така че да отговарят на съвременните пазарни нива и да позволяват нормалното функциониране на мините и на ТЕЦ;
- настоява да се отмени ангажиментът за редуциране на въглеродните емисии от производството на електроенергия с 40%, вземайки изходните нива от 2019 г., тъй като това би довело до нов шок върху енергийната система в България.

- 3.3. ИСС подчертава, че само при наличие на национално утвърден план за работа на въглищните мини и ТЕЦ в хоризонта до 2038 г. може да се разработят адекватни териториални планове за справедлив преход. Тези планове следва да обхващат както осигуряването на надежден електроенергиен мощностен баланс, така и конкретни мерки за местното развитие и устойчивост на заетостта в засегнатите региони.
- 3.4. ИСС счита, че регионалната трансформация е възможна при координация на действията на всички заинтересовани страни, която може да се осигури от Института за устойчив преход и развитие. За гарантирането на защитата на работните места и осъществяването на сложните задачи, свързани с рекултивация и изграждане на нови индустриални обекти, е необходимо да се създаде целево държавно предприятие „Конверсия на въглищни региони“.
- 3.5. ИСС подчертава ролята и възможностите, които дава последният стратегически европейски пакет *RePowerEU*, като обръща внимание на значително завишените цели за развитие на водородните технологии и променената рамка за използване на природния газ като преходно гориво. В сравнително кратък период ще се наблюдава ръст на търсенето на природен газ, но в средносрочен план е необходимо да се обърне специално внимание при управлението на инвестициите в мрежи и генерация именно на водорода в съответствие с плановете на ЕК. Успоредно с това България следва да развива успешната си програма за ядрени мощности на пазарен принцип и с прилагане на модерни технологични решения.
- 3.6. ИСС посочва, че националната стратегия следва да се осъществява в условията на амбициозни климатични политики и на преход към чиста енергия, който обхваща енергетиката, транспорта и сградния фонд. Националният енергиен баланс ще се променя значимо като, от една страна, делът на изкопаемите горива ще намалява в хоризонта до 2038 г., а от друга, потреблението на електрическата енергия ще бележи ръст. Съответно производството на електрическа енергия от ниско емисионни източници се превръща във водещ фактор за гарантиране сигурността на енергийните доставки. Развитието на разнообразните възобновяеми производства ще заема все по-значим дял, включително при преразглеждането на ролята на биомасата, но въпросите за цената и влиянието върху околната среда не трябва да бъдат пренебрегвани. Потенциалът за въвеждане на новите технологии е огромен, като засяга практически всички енергийни приложения, при което се

очаква активното участие на потребителите и дълбока промяна на наличните материални активи както за стопанските обекти, така и за домакинствата.

- 3.7. ИСС счита, че намаляването на крайното потребление на енергия и подобряването на енергийната ефективност водят и до намаляване на потреблението на първична енергия. Цялостното намаляване на потреблението на енергия е ефективен начин за реализиране на екологичните, социалните и икономическите ползи от намаляването на емисиите, когато не е за сметка на намаляване на конкурентоспособността на икономиката и стандарта на живота на гражданите.
- 3.8. ИСС отбелязва, че качествено и сигурно задоволяване потребностите на икономиката и обществото от електрическа и топлинна енергия и природен газ в бъдеще зависи в значителна степен от успеха при насочване на значителен финансов ресурс към проекти и дейности, свързани с услуги от обществен интерес. Част от този ресурс вече се осигурява от различни фондове на ЕС, но реализацията на амбициозните програми за енергиен преход изисква привличане на значително частно проектно финансиране. Насочването на публичен ресурс за реализация на инвестиционни проекти следва да е предимно към съфинансиране по европейски програми или към осигуряване на капиталова адекватност, но след задълбочена оценка и обществена дискусия.
- 3.9. ИСС счита, че националните стратегически цели в сектор Енергетика се постигат чрез баланс на предоставяне на публична финансова подкрепа, обосноваване на целеви разходи по програми на ЕС, привличане на частно и банково финансиране и осигуряване на обща подкрепа за масовите приложения на нови беземисионни технологии и дигитални услуги.
- 3.10. Осъществяването на хоризонтални политики за подкрепа на децентрализирани решения, обхващащи големи групи крайни потребители, се ползва с приоритет и се отчита при приложението на пазарни регулации. В тази връзка ИСС посочва, че насочването на публични ресурси в подкрепа на конкретни проекти следва да се основава на оценка на въздействието при съпоставка с алтернативни приложения. Проектната подкрепа се ограничава до необходимостта от постигане на националните цели при поддържане на баланса между потребление и производство на електрическа енергия, но не обхваща инициативи, които могат и трябва да се развиват на пазарен принцип.

- 3.11. За постигане на планираните резултати ИСС препоръчва в рамките на една нова енергийна стратегия да се отчитат заложените цели и инструменти на другите секторни стратегии, като тази за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г.
- 3.12. На национално ниво ИСС настоява за Национален план за справедлив преход, разработен на базата на актуализирани национални стратегии и свързаните с тях финансови механизми в тяхната синергия. Считаме, че е необходимо да се разработят пътни карти на основните политики и мерки, свързани със зеления преход, дигитализацията и кръговата икономика, както и сроковете за реализирането им, за:
- дейности и производства, които са застрашени от затваряне поради повишени екологични изисквания и невъзможност за постигане на ново, по-високо ниво на конкурентоспособност;
 - дейности и производства, които имат потенциала за развитие в условията на преференциално финансиране, привличане на значителни инвестиции в нисковъглеродни индустрии, които се възползват максимално от активите и потенциала на съответните сектори.
- 3.13. ИСС напомня, че за постигането на стратегическите цели България също така следва да използва възможностите и активно да участва в проекти по новите национални и европейски програми, включени в пакета „Следващо поколение ЕС“, „Хоризонт Европа“, „Механизъм за свързване на Европа“, „Дигитална Европа“, „Фонд за иновации“, „Лайф“, Модернизационен фонд, за което осигурява общо планиране и приложна подкрепа.
- 3.14. ИСС отбелязва, че постигнатото развитие на либерализирания електроенергиен пазар вече позволи интеграция на регионално ниво, но премахването на регулирания сегмент на ниско напрежение и промяната на модела на работа на обществения доставчик следва да бъдат управлявани устойчиво, без да предизвикват социално напрежение.
- 3.15. Управлението на държавните енергийни дружества и специализирани фондове осигурява стратегически възможности, но съдържа и предизвикателства, произтичащи от текущото финансово състояние. ИСС счита, че в рамките на промяната на пазарния модел и общо в рамките на планирания преход в сектор

енергетика следва да се приложи нов, устойчив модел на работа на държавните дружества.

4. Конкретни предложения - приоритети за справедлив енергиен преход

4.1. ИСС препоръчва ускореното приемане на национална енергийна стратегия, която да конкретизира рамката и условията за развитие на следните важни инициативи за постигане на националните цели:

- осъществяване на комплексна програма за плавен преход от въглища към алтернативно производство на енергия, което използва в максимална степен наличната инфраструктура и ресурси.
- изграждане на нови базови ядрени мощности, като се използват националният капацитет и наличните активи при спазване на изискванията за ядрена безопасност и ангажименти за дългосрочното управление на радиоактивните отпадъци.
- изграждане на нови мощности от ВЕИ и балансиращи капацитети за гарантиране на беземисионно производство на приемлива за обществото цена при осигуряване на пазарно конкурентно начало и без допълнителни тежести за крайните потребители.
- развитие на електроенергийната и газопреносната мрежа, отчитайки както енергийния баланс, така и изискванията за системна интеграция на нови енергийни технологии, нови енергийни източници и ускорена цялостна дигитализация.
- интегрално развитие на централизирани и децентрализирани системи в градската среда за постигане на високо ефективно потребление и енергийно задоволяване чрез използване на отпадни продукти и възобновяеми енергийни източници.
- подкрепа за цели научни, научноприложни проекти и демонстрационни, включително системи за улавяне, съхранение и използване на въглерод (CCUS), производство на водород, съхранение, дистрибуция и използване, усвояване на малки модулни ядрени инсталации, усвояване на геотермален и енергиен потенциал в морската акватория.

4.2. Изхождайки от разбирането, че ограничаването на използването на изкопаеми горива в енергийния микс не може да е самоцел и че справедливият преход е постижим само на база на планове за енергийно и индустриално развитие, ИСС

настоява осъществяването на националната стратегия да е насочено към спомагане реализацията на посочените инициативи в условията на публичност и търсене на решения с най-нисък инвестиционен риск.

- 4.3. ИСС посочва, че прилагането на стратегически планове на национално, регионално и местно ниво следва да осигурява ефективност при постигане на конкретните цели за намаляване на нетните емисии на парникови газове до 2030 г., като се отчита ефектът от прилаганите мерки по отношение на дългосрочните цели за въглеродна неутралност към 2050 г.
- 4.4. ИСС обръща внимание, че както при конвенционалните енергийни източници и технологии, така и при използването на нови такива (като биомаса и биогорива, слънчева и вятърна енергия, системи за улавяне и съхранение на въглерод) могат да съществуват екологични рискове, които да имат пряко или косвено негативно въздействие върху околната среда и човешкото здраве. Потенциалните отрицателни въздействия от приложението на нови технологии трябва да бъдат решени със специални мерки за смекчаване на риска. ИСС препоръчва при разработването на стратегията да се идентифицират конкретни ефективни мерки за управление на риска.
- 4.5. Към момента на национално ниво има само един план, оценяващ потенциала на биомасата след 2020 г. – Националният план за действие за енергия от горска биомаса (НПДЕГБ) 2018–2027 г. ИСС препоръчва разгръщане на потенциала на други източници на биомаса като биоразградимата част на продукти, отпадъци и остатъци от селското стопанство, от аквакултурите и биоразградимите фракции на промишлени и битови отпадъци от биологичен произход. Снабдяването с биомаса трябва да отговаря на критериите за устойчивост на Директива (ЕС) 2018/2001, за да бъде отчетено при постигането на целите за ВЕИ.
- 4.6. ИСС счита за важно повишаването на ролята на регионалните и местните власти в изпълнението на националните политики в областта на устойчивото енергийно развитие, включително по отношение на децентрализираното енергийно производство и оползотворяването на отпадъци за енергийни цели.
- 4.7. ИСС посочва, че въпросът за плавния преход от въглища към нискоемисионна енергетика има висока икономическа и социална значимост, а работата на

създадената Комисия за енергиен преход не следва да се използва за налагане на неприемливи решения.

- 4.8. ИСС препоръчва енергийната стратегия да отчита планираните реформи по НПВУ и въздействията на регионално ниво при прилагането на териториалните планове за справедлив преход и на плановете за енергийна ефективност. В рамките на процеса на либерализация на пазара на електрическа енергия все още предстоят чувствителни реформи на държавната собственост в сектора, както и либерализация на пазара на дребно. ИСС настоява в този процес да се отчита променената геополитическа среда и да се предприемат стъпки за задълбочени консултации със социалните партньори и заинтересованите страни.
- 4.9. ИСС обръща внимание, че развитието на целеви научни, научноприложни и демонстрационни проекти се нуждае от подкрепа още на ниво планиране и изграждане на пилотни инсталации, така че да се осигури успешен преход към тяхното внедряване.
- 4.10. ИСС препоръчва създаване на постоянно действащ тематичен Секторен съвет с участието на браншовите камари и организации на енергетици и експерти, излъчени от НПО, в рамките на който да се планират действия за реализация на ключови инвестиционни намерения, като изграждане на нова ядрена мощност, изграждане на нови хидроенергийни комплекси, развитие на електроенергийната мрежа и други, като разработва и предложения за решения на НС и МС.
- 4.11. ИСС настоява да се предприемат и усъвършенстват мерки и политики за справяне с енергийната бедност в следните направления - постоянен мониторинг на енергийната бедност, прилагане на микс от инструменти и механизми за превенция и борба с енергийната бедност, подобряване на енергийната ефективност на жилищния фонд, създаване на енергиен омбудсман, стимулиране на функционирането на енергийни кооперативи в рамките на социалната икономика.

/п/

Зорница Русинова

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН СЪВЕТ